

Szerzői jog a digitális könyvtárban

„Digitalizálni, de...”

Országgyűlési Könyvtár, 2010. március 17.

Amberg Eszter

Könyvtári Intézet, Kutatási és Szervezetfejlesztési Osztály

Digitalizálás: olyan művelet, eljárás, amelynek során főként egy más hordozón már megjelent művet, **az analóg felépítésű információt** (szöveget, képet, hangot) számítógéppel olvasható, **a 0 és 1 számjegyekből álló digitális információvá alakítja át.**

A könyvtári digitalizálás kettős célja

- Állományvédelem
- Dokumentumok hozzáférhetővé tétele

Digitális megőrzés

- E-köteleespéldány szolgáltatás
- Webaratás (web-harvesting)

60/1998. (III. 27.) Korm. rendelet a sajtótermékek kötelezpéldányainak szolgáltatásáról és hasznosításáról

3. § (2) Film, videodokumentum és **elektronikus dokumentum** esetében az *előállított példányszámtól függetlenül* kell kötelezpéldányokat szolgáltatni
- a) a Magyarországon előállított, vagy
 - b) a külföldön előállított és belföldön kiadott, vagy
 - c) a külföldön előállított és belföldön forgalomba hozott filmből, a video- és elektronikus dokumentumból.

60/1998. (III. 27.) Korm. rendelet a sajtótermékek kötelesspéldányainak szolgáltatásáról és hasznosításáról

19. § b) *elektronikus dokumentum*: a csak számítógéppel olvasható (mágneslemezen, CD-ROM-on vagy egyéb digitális formában megjelenő) dokumentum, beleértve azt a szoftvert is, amely az elektronikus dokumentum része, illetve annak használatához szükséges

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR GYŰJTŐKÖRI SZABÁLYZATA

A könyvtár gyűjti:

- az interneten terjesztett statikus, illetve dinamikus dokumentumokat (ez utóbbiakat a mindenkori technikai lehetőségek függvényében), amelyek lehetnek:
 - tudományos, monografikus dokumentumok, referenz művek (pl. adattár, bibliográfia, tanulmány, szakkönyv, konferenciakötet);
 - felsőoktatási monografikus dokumentumok (pl. tankönyv, jegyzet, szöveggyűjtemény, disszertáció);
 - szépirodalmi, ill. kulturális tartalmú monografikus dokumentumok (pl. regény, elbeszéléskötet, verseskötet, művészeti album, dráma, antológia, életrajz);
 - nyilvánosan és ingyenesen szolgáltatható, heti vagy annál ritkább periodicitású oktatási, tudományos vagy kulturális szempontból jelentős folytatódó kiadványok (pl. folyóiratok, évkönyvek);
- kartográfiai dokumentumok;
- kották;
- hangdokumentumok;
- képek;

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR GYŰJTŐKÖRI SZABÁLYZATA

- a fentiekhez kapcsolódó egyes multimédia dokumentumok, ill. szoftverek (pl. oktatóprogramok vagy egy adott témát feldolgozó online dokumentumok);
- a korábban nyomtatásban megjelentetett dokumentumok online verziói (új kiadás, digitalizált változat). – hazai költségvetési forrásból létrehozott vagy támogatott határon túli hungarika online dokumentumokat;
- minden olyan, korábban többszörözött formában (nyomtatásban vagy valamely elektronikus hordozón) megjelent és terjesztésre szánt könyvtári dokumentumot, amelyet állami támogatással digitalizáltak, és online dokumentumként tesznek hozzáférhetővé akár az interneten, akár belső hálózaton (intraneten);
- könyvtári dokumentumokból készült online tematikus válogatásokat;
- a teljes vagy válogatott magyar webterület bizonyos időszakonkénti archiválása (pillanatfelvételek készítése) útján keletkezett elektronikus dokumentumokat;
- a csak nyomtatott formában megjelenő dokumentumok elektronikus formában létrejövő kéziratait, amelyeket a kiadók önkéntes alapon szolgáltat(hat)nak;

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR GYŰJTŐKÖRI SZABÁLYZATA

- az OSZK digitalizálási tevékenysége keretében létrejött elektronikus dokumentumokat, a következő megszorítással:
Ha a digitális másolatok olvasói kérésre, nem teljes dokumentumról, csak annak részleteiről készülnek, megőrzésüket mérlegelni lehet:
 - monográfiákból kiragadott részleteket nem szükséges megőrizni,
 - gyűjteményes kötetek tanulmányai vagy folyóiratcikkek digitális másolatai megőrzendők, ha az OSZK által, ill. részvételével épített bibliográfiai adatbázis (pl. Humán Szakirodalmi Adatbázis) gyűjtőkörébe tartoznak (ekkor a bibliográfiai tételből el lehet jutni a cikk teljes elektronikus szövegéhez); önállóan csak akkor nem kell megőrizni e részdokumentumokat, ha a teljes kötet, illetve periodikum-részegység archiválva van,
 - nyomtatott dokumentumokból digitalizált képeket, térképeket stb. meg lehet őrizni, ha egyedi szolgáltatásukra tartós igény van, illetve tematikus szolgáltatások részévé tehetők.

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR GYŰJTŐKÖRI SZABÁLYZATA

A könyvtár **nem gyűjti** a következő online elektronikus dokumentumtípusokat, mivel ezek gyűjtése és archiválása más intézmények feladata:

- - kormányzati dokumentumok, jogszabályok (megőrzésükről az Országgyűlési Könyvtár gondoskodik),
- - szabványok (megőrzésükről a Magyar Szabványügyi Testület gondoskodik),
- - szabadalmi dokumentumok (megőrzésükről az Országos Találmányi Hivatal gondoskodik),
- - rádió vagy televízió által sugárzott műsorok (megőrzésükről a Nemzeti Audiovizuális Archívum gondoskodik),
- mozgófilmek (megőrzésükről a Magyar Filmintézet gondoskodik).

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR GYŰJTŐKÖRI SZABÁLYZATA

A könyvtár **nem gyűjti egyedileg** a következő online dokumentumtípusokat:

- híroldal
- honlap
- játék
- levelezőlista, e-postai üzenetek
- faliújság
- társalgási szoba,
- hírcsoport,
- weblog, blog, napló
- portál
- program, szoftver,
- reklám, hirdetés

E típusok az ún. webaratás útján kerül(het)nek be a gyűjteménybe.

Digitalizált művek hozzáférhetővé tétele

- *Ingyenesen* (CC licenc)
- *Megrendelésre* (on-demand szolgáltatás)

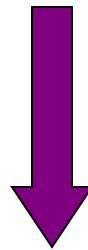
A szabad felhasználás esetei

35. § (4) Nyilvános szolgáltatásokat nyújtó könyvtár, iskolai oktatás célját szolgáló [33. § (4) bek.] intézmény, muzeális intézmény, levéltár, valamint a közgyűjteménynek minősülő kép-, illetve hangarchívum a műről másolatot készíthet, ha az **jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja, és**

- *a)* tudományos kutatáshoz vagy **archiváláshoz** szükséges,
- *b)* nyilvános könyvtári ellátás vagy a **38. § (5) bekezdésében meghatározott felhasználás céljára készül,**
- *c)* megjelent mű kisebb részéről, illetve újság- vagy folyóiratcikkről belső intézményi célra készül, vagy
- *d)* külön törvény azt kivételes esetben, meghatározott feltételekkel megengedi.

A szabad felhasználás esetei

Szjt. 40. § A szabad felhasználás körében többszörözött példányok - **a könyvtárközi kölcsönzés kivételével** - nem terjeszthetők a szerző engedélye nélkül.

A tv. a könyvtárközi kölcsönzést is szabad felhasználássá teszi.

A szabad felhasználás esetei

38. § (5) A felhasználásra vonatkozó eltérő megállapodás hiányában a **nyilvános szolgáltatásokat nyújtó könyvtárak, iskolai oktatás célját szolgáló [33. § (4) bek.] intézmények, muzeális intézmények, levéltárak, valamint közgyűjteménynek minősülő kép-, illetve hangarchívumok gyűjteményeinek részét képező művek az ilyen intézmények helyiségeiben ezzel a céllal üzembe állított számítógépes terminálok képernyőjén tudományos kutatás vagy egyéni tanulás céljára a nyilvánosság egyes tagjai számára szabadon megjeleníthetők, és ennek érdekében - külön jogszabályban meghatározott módon és feltételekkel - a nyilvánosság említett tagjaihoz szabadon közvetíthetők, ideértve a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételt is, **feltéve, hogy az ilyen felhasználás jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja.****

Hazai és külföldi időszaki kiadványok tartalmának digitális archiválásával összefüggő szerzői jogi kérdések SZJSZT 29/2004.

[A könyvtár] tulajdonában lévő időszaki kiadványok beszkennelese szerzői jogi szempontból szabad felhasználás, de azokban az esetekben, ahol sui generis oltalom alatt álló adatbázisból történik meg az átvétel, ez a cselekmény engedélykötelesnek minősülhet.

Az adatbázis-előállítókat megillető sui generis védelem

- a) a védelem tárgya az Szjt. 60/A.§-a szerint adatbázisnak minősüljön,
- b) az adatbázis jelentős ráfordítás eredményeként jön létre, illetve, hogy
- c) a jelentős ráfordítás az adatbázis tartalmának megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése kapcsán jelentkezzen.

Szjt. 95/A. § (1) bekezdés

A reprográfiával [21. § (1) bek.] történő magáncélú másolás [35. § (1) bek.], továbbá a 34. § (2) bekezdésében, a **35. § (4) és (7) bekezdésében** és a 41. §-ban szabályozott szabad felhasználási esetek tekintetében **a szabad felhasználás kedvezményezettje követelheti, hogy a jogosult** a műszaki intézkedések megkerülésével szemben a 95. § alapján biztosított **védelem ellenére tegye lehetővé számára a szabad felhasználást, feltéve, hogy a szabad felhasználás kedvezményezettje a műhöz jogszerűen férhet hozzá.** Ha a felek között nem jön létre megállapodás a szabad felhasználás lehetővé tételének feltételeiről, a felek bármelyike kezdeményezheti a 105/A. § alapján történő eljárást.

Szjt. 95/A. § (2) bekezdés

Az (1) bekezdés **nem alkalmazható**, ha a művet *szerződés alapján* teszik úgy a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a **nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg** [26. § (8) bek., 73. § (1) bek. *e*) pont, 76. § (1) bek. *c*) pont, 80. § (1) bek. *d*) pont, 82. § (1) bek. *c*) pont].

A felhasználás engedélyezése ismeretlen vagy ismeretlen helyen tartózkodó szerző alkotása (árva mű) esetén

Új! 57/A.-57/D. §

Árva művek azok, amelyeknek a szerzője **ismeretlen vagy ismeretlen helyen tartózkodik.**

Árva művek

57/A. § (1) A Magyar Szabadalmi Hivatal - a felhasználás módjához és mértékéhez igazodó díj megállapítása mellett - felhasználási engedélyt ad kérelemre annak, aki a felhasználási szerződés megkötése érdekében a szerző felkutatására az érintett műtípus és a felhasználási mód figyelembevételével megtette **az adott helyzetben általában elvárható intézkedéseket**, és a szerző felkutatása nem járt eredménnyel. A felhasználási engedély legfeljebb öt évre szól, a Magyar Köztársaság területére terjed ki, nem kizárólagos, át nem ruházható, további felhasználási engedély adására és a mű átdolgozására (29. §) nem jogosít.

Árva művek

57/A § (3) Ha a szerző személye vagy tartózkodási helye a **felhasználási engedély hatálya alatt** ismertté válik, a Magyar Szabadalmi Hivatal a szerző, illetve a felhasználó kérelmére a felhasználási engedélyt a szerző személye vagy tartózkodási helye **ismertté válásának napjával kezdődő hatállyal visszavonja** azzal, hogy a felhasználás a szerző személye vagy tartózkodási helye ismertté válásának napján meglévő mértékig, az engedély alapján még hátralévő időtartamig, de legfeljebb a szerző személye vagy tartózkodási helye ismertté válásának napjától **egy évig** folytatható.

Árva művek

57/A § (5) A szerző a felhasználási engedély hatályának megszűnésétől vagy a visszavonásáról szóló határozat jogerőre emelkedésétől számított **öt évig** követelheti a felhasználótól az őt megillető díj, illetve - a díj letétbe helyezése esetén - a Magyar Szabadalmi Hivataltól az ott javára letétbe helyezett díj megfizetését. Az öt év lejártát követően a Magyar Szabadalmi Hivatal átutalja a díjat annak a közös jogkezelő szervezetnek, amely az ismeretlen vagy az ismeretlen helyen tartózkodó szerző művének egyéb felhasználását jogosítja, ilyen szervezet hiányában pedig a Nemzeti Kulturális Alapnak. Ha az ismeretlen vagy az ismeretlen helyen tartózkodó szerző művének egyéb felhasználásait több közös jogkezelő szervezet jogosítja, ezek a díjból egyenlő arányban részesülnek. A Nemzeti Kulturális Alap a hozzá átutalt jogdíjat a kulturális javak hozzáférhetővé tételére fordítja.

100/2009. (V. 8.) Korm. rendelet az árva mű egyes felhasználásainak engedélyezésére vonatkozó részletes szabályokról

2. § (1) A felhasználási engedély megadására irányuló kérelemben meg kell adni a mű és - ha ez lehetséges - a szerző, több szerző esetén valamennyi szerző azonosítására alkalmas adatait, továbbá meg kell jelölni a felhasználás módját, mértékét, tervezett időtartamát és egyéb olyan körülményeit, amelyek a felhasználási engedély díjának megállapításához szükségesek. A felhasználási engedély iránti kérelemben fel kell tüntetni, hogy a felhasználás közvetve vagy közvetlenül jövedelemszerzési vagy jövedelemfokozási célt szolgál-e.

(2) A kérelemben meg kell jelölni és ahhoz **csatolni kell azokat a bizonyítékokat, amelyek igazolják, hogy a kérelmező a felhasználási szerződés megkötése érdekében a szerző kilétének, illetve tartózkodási helyének felkutatására az érintett műtípus és a felhasználási mód figyelembevételével megtette az adott helyzetben általában elvárható intézkedéseket, és a kutatás nem járt eredménnyel.**

(3) Ha a mű felhasználásához több szerző engedélye szükséges, és nem ismeretlen vagy nem tartózkodik ismeretlen helyen mindegyikük, a kérelemhez csatolni kell az ismert és egyúttal ismert helyen tartózkodó szerzőkkel kötött felhasználási szerződést is.

(4) Ha a műnek több szerzője is ismeretlen, vagy ismert, de ismeretlen helyen tartózkodik, a Magyar Szabadalmi Hivatal (a továbbiakban: MSZH) az engedélyt csak akkor adja meg, ha a mű valamennyi ilyen szerzője tekintetében nyújtottak be kérelmet, és az engedély valamennyi ilyen szerző tekintetében megadható. A kérelemhez csatolni kell az ismert és egyúttal ismert helyen tartózkodó szerzőkkel kötött felhasználási szerződést is.

(5) **Egy kérelemben egy mű felhasználására kérhető engedély.** Több műre vonatkozóan egy kérelmet lehet benyújtani abban az esetben, ha a kérelem ugyanazon szerző ugyanazon műtípusba tartozó műveinek azonos felhasználási módjára vonatkozik.

100/2009. (V. 8.) Korm. rendelet az árva mű egyes felhasználásainak engedélyezésére vonatkozó részletes szabályokról

3. § (1) A 2. § (2) bekezdésében meghatározott intézkedések - az eset körülményeihez képest - különösen a következők lehetnek:

- a) keresés az MSZH önkéntes nyilvántartása alapján szerkesztett adatbázisban**, a kérelmezett felhasználás módjára is tekintettel az érintett, Magyarországon nyilvántartásba vett közös jogkezelő szervezetek adatbázisaiban, az interneten hozzáférhető adatbázisokban, a szerző hollétének megállapítására alkalmas adatbázisokban, továbbá a műtípus szerint érintett, nyilvánosság számára hozzáférhető gyűjtemények adatbázisaiban;
- b) tájékoztatás kérése a műtípus szerint szokásos nyilvánosságra hozatalt megvalósító szervezetektől**, a mű más felhasználását megvalósító személyektől, a mű ismert és megtalálható többi szerzőjétől, továbbá a műtípussal kapcsolatban hatósági feladatokat ellátó szervezetektől;
- c) hirdetés országos napilapban.**

100/2009. (V. 8.) Korm. rendelet az árva mű egyes felhasználásainak engedélyezésére vonatkozó részletes szabályokról

4. § (1) Az MSZH előtti, e rendeletben szabályozott eljárásokban igazgatási szolgáltatási díjat kell fizetni, amely az MSZH bevétele.

(2) A felhasználási engedély megadására irányuló kérelemért 102 500 forint igazgatási szolgáltatási díjat kell fizetni.

(3) A (2) bekezdésben szabályozott kérelem díjának mértéke 40 000 forint, ha a kérelem olyan felhasználás engedélyezésére irányul, amely sem közvetve, sem közvetlenül nem szolgálja jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját.

(4) A (2) bekezdésben szabályozott kérelem díjának mértéke 92 500 forint, ha a kérelmet az MSZH által e célra rendszeresített formanyomtatványon, illetve elektronikus úton nyújtják be. E kérelem díjának mértéke **30 000 forint**, ha a kérelem olyan felhasználás engedélyezésére irányul, amely **sem közvetve, sem közvetlenül nem szolgálja jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját, és azt az MSZH által e célra rendszeresített formanyomtatványon, illetve elektronikus úton nyújtják be.**

Europeana - GoogleBooks

Google books

Köszönöm a megtisztelő figyelmet!

Amberg Eszter

OSZK Könyvtári Intézet

Kutatási és Szervezetfejlesztési Osztály

1827. Budapest, Budavári Palota F. ép.

amberg@oszk.hu